

Capitolul I. Noțiuni introductive despre căsătorie și efectele juridice ale acesteia

Secțiunea 1. Noțiuni introductive despre căsătorie

§1. Precizări prealabile

1. **Familia romană** era concepută ca o instituție politică, condusă de bărbat, femeia având statutul de subalternă și supusă a bărbatului, aceasta cel puțin până în epoca lui Iustinian (527-565).

Din punct de vedere juridic, statutul femeii măritate depindea de forma de căsătorie contractată. În evoluția dreptului roman^[1] au fost cunoscute două forme de căsătorie:

a) *cum manus*, prin care femeia trecea de sub autoritatea părintelui său (*patria potestas*) sub puterea bărbatului care acum îi era soț. Astfel, bărbatul avea drept de viață și de moarte asupra acesteia, cu complementul de a exercita și un drept de proprietate asupra femeii;

b) *sine manus* sau **căsătoria liberă** a înlocuit treptat juridic și social pe cea în care femeia era *in manu viris*. Statutul personal al femeii nu diferea prea mult al celei aflate sub autoritatea bărbatului. Aceasta, deoarece ea era supusă autorității parentale. Astfel, femeia datora respect bărbatului și trebuia să îl urmeze pe acesta acolo unde el fixa domiciliul conjugal.

2. În spațiul românesc^[2], nu avem date complete și sigure despre existența **dreptului geto-dac**, dar se pare că în jurul

[1] *Gaius*, Instituțiunile, Ed. Academiei, București, 1982; *L. Guillard*, *Traité du contrat de mariage*, vol. I, Ed. A. Pedone, Paris, p. 19-28; *E. Molcuț*, *D. Oancea*, *Drept roman*, Ed. Șansa, București, 1993, p. 95-100.

[2] *P. Vasilescu*, *Regimuri matrimoniale. Partea generală*, Ed. Rosetti, București, 2003, p. 120-135.

secolelor V-VI î.Hr., **familia gentilică** era dominată de **principiul poligamiei**.

3. *Ius valachium* ne precizează că **obiceiul pământului** a jucat un rol esențial în orânduirea raporturilor de familie dintre strămoșii noștri. Astfel, **familia medievală** era tot **patrilocală** și supusă autorității bărbatului.

În primele pravile scrise în limba română s-a acordat o importanță deosebită căsătoriei, aceasta fiind studiată atât sub aspectul condițiilor pentru încheiere validă a ei, a efectelor pe care le produce, cât și a cauzelor pentru care poate fi desfăcută. Legiuirile amintite au oferit și primele definiții în limba română ale acestei instituții, definiții care, fiind de drept canonic, erau valabile pentru întregul spațiu ortodox. Astfel, Îndreptarea legii, tipărită în 1652 din porunca domnitorului Matei Basarab, definea în glava 203 nunta (adică căsătoria) „drept împreunarea bărbatului și a muerii, adecă amestecare, sau amestecare și moștenire întru toată viața lor, și omului celui drept apropiiare de Dumnezeu”^[1].

4. În legiuirile românești de la începutul secolului al XIX-lea, instituția căsătoriei a fost și mai amănunțit reglementată, iar definiția acestei instituții a devenit extrem de explicită și completă. Astfel, în art. 63 din **Codul Calimach** (1817), căsătoria este definită ca **un contract** („căsătorească tocmeală”) prin care „doă persoane, parte bărbătească și parte femeiască, arată cu un chip legiuit a lor voință și hotărâre, de a viețui într-o legiuită însoțire, cu dragoste, cu frica lui Dumnezeu și cu cinste într-o tovarășie nedespărțită, de a naște prunci, a-i crește, a se agiuta între ei după putință la toate întâmplările”^[2].

5. Codul civil Cuza (1864) nu conținea o definiție expresă a căsătoriei. Din această cauză, explicarea conținutului noțiunii a revenit doctrinei. Astfel, căsătoria era definită drept „o societate între bărbat și femeie, un contract solemn prin care un bărbat și o femeie se unesc în îndoitul scop de a-și

[1] Îndreptarea legii, Ed. Pelerinul român, Oradea, 2002, p. 301.

[2] Codul Calimach. Ediție critică, Ed. Academiei Republicii Populare Române, București, 1958, p. 89 și 91.

crea o posteritate și de a duce în comun sarcinile și greutățile vieții”. De asemenea, căsătoria era considerată un contract pur civil^[1].

6. Codul familiei atribuia termenului de căsătorie două înțelesuri:

a) de *act juridic*, prin care viitorii soți consimt să se căsătorească în condițiile și în formele prevăzute de lege (art. 3-18 C. fam.);

b) *situație juridică*, adică un statut legal al soților (art. 25-36 C. fam.).

Deci, Codul familiei nu definea noțiunea de căsătorie, dar doctrina din dreptul românesc a suplinit acest gol. Astfel, căsătoria este definită drept acordul de voință dintre un bărbat și o femeie, realizat în condițiile și cu solemnitățile prevăzute de lege, în scopul de a întemeia o familie^[2].

7. Noul Cod civil, în art. 259, reglementează instituția căsătoriei astfel: „(1) Căsătoria este uniunea liber consimțită între un bărbat și o femeie, încheiată în condițiile legii. (2) Bărbatul și femeia au dreptul de a se căsători în scopul de a întemeia o familie. (3) Celebrarea religioasă a căsătoriei poate fi făcută numai după încheierea căsătoriei civile. (4) Condițiile de încheiere și cauzele de nulitate ale căsătoriei se stabilesc prin prezentul Cod civil. (5) Căsătoria încetează prin decesul sau prin declararea judecătorească a morții unuia dintre soți. (6) Căsătoria poate fi desfăcută prin divorț, în condițiile legii”.

Potrivit alin. (1) al art. 259 NCC, căsătoria este consimțită între un bărbat și o femeie, încheiată în condițiile legii. Termenul de „uniune” din cuprinsul definiției sugerează dubla accepțiune legală a „căsătoriei”, de **act juridic** și de **statut juridic**.

Se observă că și noua reglementare respinge ideea unei căsătorii între persoane de același sex.

[1] D. Alexandresco, *Principiile dreptului civil român*, vol. I, Ed. Atelierele Grafice Socec & Co., S.A., București, 1926, p. 203 și 205.

[2] T. Bodoașcă, *Dreptul familiei*, Ed. All Beck, București, 2005, p. 47.

8. Scopul căsătoriei, potrivit alin. (2) al aceluiași articol, este de a **„întemeia o familie”**. Perspectiva legiuitorului asupra căsătoriei rămâne fidelă tradiției creștine și concepției ce a stat la baza Codului civil Napoleon, deși în contextul secolului al XXI-lea căsătoria poate reprezenta și un mijloc de a uni destinele a doi oameni, fără ca aceștia să dea naștere în mod necesar unor urmași.

Dispozițiile menționate mai sus se pun în acord cu dispozițiile art. 48 alin. (2) din Constituția României.

§2. Natura juridică a căsătoriei

9. În doctrină^[1] s-au exprimat numeroase opinii cu privire la natura juridică a căsătoriei, care pot fi grupate în trei teorii:

a) **teoria contractuală**, potrivit căreia căsătoria este considerată **un contract**, caracteristică Codului civil de la 1864 (care a reglementat relațiile de familie până la apariția Codului familiei);

b) **teoria instituțională**, potrivit căreia căsătoria este considerată **o instituție juridică**, a fost lansată la începutul secolului al XX-lea de juristul francez C. Lefebvre, considerându-se că părțile nu pot stipula, în privința uniunii lor, întocmai ca părțile unui contract;

c) **teoria contractual-instituțională**, potrivit căreia căsătoria este considerată atât **un contract, cât și o instituție juridică**.

10. În concluzie, doctrina^[2] considera căsătoria un **act juridic de dreptul familiei**, nu un contract, având în vedere faptul că nu era permisă încheierea convenției matrimoniale (acordul prenupțial).

Chiar dacă Codul civil reglementează convenția matrimonială în art. 329-338, totuși căsătoria nu constituie un contract.

11. Considerăm căsătoria o **instituție socială** care are o existență autonomă față de reglementarea juridică statală, în

[1] I. Apetrei, R.-O. Andone, *Dreptul familiei*. Suport de curs, Casa de Editură Venus, Iași, 2005, p. 9.

[2] *Ibidem*.

sensul că această uniune între sexe continuă să existe indiferent de atitudinea autorității statale față de reglementarea ei. Spre exemplu, până în vremea lui Al.I. Cuza, instituția căsătoriei era o una **de drept canonic ortodox**, adică reglementarea ei se făcea după sfintele canoane ale Bisericii Ortodoxe, și nu după voința domnitorilor români. Această autonomie a instituției căsătoriei a fost mai evidentă în spațiul catolic, deoarece în spațiul bizantin canoanele ortodoxe aveau și calitatea de legi ale statului din vremea împăraților Teodosie I (379-395) și mai ales a lui Marcian (392-457)^[1]. Până la proclamarea creștinismului ca religie de stat a Imperiului Roman în anul 380 de către împăratul Teodosie, reglementările creștine privind căsătoria, ce continuă să influențeze configurația căsătoriei contemporane, reprezentau doar un set de reguli ce concureau cu altele prescrise de alte religii ale Imperiului Roman sau chiar de dreptul roman în materia uniunii dintre sexe și a nașterii și creșterii copiilor. De asemenea, populațiile primitive și-au dezvoltat cutume legate de căsătorie care sunt recunoscute, contrazise sau neglijate de autoritățile statului unde trăiesc. Nu în ultimul rând, în țările de statut personal (Iran, Israel, Tunisia, Maroc etc.), statul permite ca cetățenii săi să se supună, în materia căsătoriei, reglementărilor elaborate și aplicate de comunitățile religioase din care fac parte. Așadar, statul, în aceste țări de statut personal, nu poate interveni direct în materia reglementării căsătoriei. Toate aceste argumente susțin caracterul de instituție socială autonomă al căsătoriei. Căsătoria modelează dreptul, și nu invers.

12. Abia din secolul al XVI-lea (Reforma) și mai ales după Revoluția franceză (1789), statul a instituit **monopolul reglementării juridice în materia căsătoriei**, fără însă a putea elimina dreptul viu (adică practicile juridice ale grupurilor sociale), evidențiat pentru prima dată de juristul austriac Eugen Ehrlich în lucrarea „Principiile fundamentale ale sociologiei dreptului” (München, 1913).

[1] Pentru amănunte, a se vedea *I.N. Flocu*, *Drept canonic ortodox. Legislație și administrație bisericească*, vol. II, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1990, p. 297-298.

13. Din punct de vedere juridic, contra caracterului de contract al căsătoriei pledează modalitățile de desfacere (prin divorț, în condițiile legii, și nu prin rezoluțiune sau reziliere), precum și încetarea căsătoriei prin moartea naturală sau civilă (declararea judecătorească a morții unuia dintre soți), ceea ce nu se întâmplă în cazul majorității contractelor, unde succesorii părților se subrogă în drepturile și obligațiile acestora.

§3. Caracterele juridice ale căsătoriei

14. Din definiția căsătoriei rezultă că aceasta are următoarele **caractere juridice**^[1]:

a) este o **uniune dintre un bărbat și o femeie**, ce se întemeiază pe consimțământul celor ce se căsătoresc și, odată încheiată, este reglementată de normele legale, devenite aplicabile prin asemenea consimțământ. Căsătoria se încheie între bărbat și femeie;

b) este **liber consimțită** – exprimarea consimțământului liber al celor ce se căsătoresc este garantată prin dispozițiile legale care permit încheierea căsătoriei bazate pe afecțiunea reciprocă a viitorilor soți;

c) este **monogamă** – caracter ce decurge în mod firesc din fundamentul căsătoriei, și anume afecțiunea reciprocă a soților;

d) se încheie **în formele cerute de lege** – are, deci, un caracter **solemn**, ce presupune că se încheie numai într-un anumit loc, în fața unei autorități de stat, într-o zi dinainte fixată și în prezența efectivă și concomitentă a ambilor viitori soți, cu posibilitatea pentru public de a asista;

e) are un **caracter civil** – încheierea și înregistrarea căsătoriei sunt de competența exclusivă a autorității de stat;

f) se încheie **pe viață** – în principiu, legătura căsătoriei este menită să dăinuiască între soți pe tot timpul vieții lor;

g) se întemeiază pe **deplina egalitate în drepturi între bărbat și femeie** – egalitate ce se referă atât la condițiile în

[1] *I.P. Filipescu, A.I. Filipescu, Tratat de dreptul familiei, ed. a 7-a, Ed. All Beck, București, 2002, p. 14-15; N.C. Dariescu, Raporturile patrimoniale dintre soții străini având aceeași cetățenie și cu domiciliul în România, Ed. Lumen, Iași, 2006, p. 23-25.*

care se încheie căsătoria, cât și la relațiile dintre soți sau dintre aceștia și copiii lor;

h) căsătoria se încheie **în scopul întemeierii unei familii** – căsătoria este ocrotită de lege, deoarece constituie baza familiei. Întemeierea relațiilor de familie constituie conținutul căsătoriei, cauza necesară și determinantă a acesteia.

15. Criteriile menționate mai sus ajută legiuitorul român să stabilească dacă o relație psihologică și socială dintre doi oameni reprezintă sau nu o căsătorie. Aceste criterii reprezintă părți componente ale ordinii publice de drept internațional privat român, deoarece ele sunt **convingeri morale** adânc înrădăcinate, incluse printre prejudecățile fundamentale legate de cele trei coordonate esențiale ale destinului uman: **nașterea, căsătoria și moartea**.

Rădăcinile trăsăturilor căsătoriei, înfipte adânc în mentalitatea românească, sunt evidențiate, recunoscute și propovăduite atât de Biserica Ortodoxă Română^[1] și de Biserica Catolică Română^[2], cât și de protestanți. În concluzie, **pentru creștini**, căsătoria reprezintă uniunea liber consimțită dintre un bărbat și o femeie, stabilită în vederea asigurării binelui soților, precum și în vederea nașterii și educării copiilor în spiritul Evangheliei (adică în scopul promovării binelui copiilor).

Secțiunea a 2-a. Efectele căsătoriei^[3]

§1. Noțiunea de efecte juridice ale căsătoriei

16. Încheierea căsătoriei generează între cei care o încheie o multitudine de raporturi, de natură diferită: socială, morală, juridică. Prin efecte juridice ale căsătoriei înțelegem

^[1] *Pr. D. Belu, Pr. Isidor, T.I. Iorgu, Catehismul creștinului drept credincios*, Ed. Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Iașilor, Iași, 1957, p. 49-50.

^[2] *I. Gramunt, The Definition of Marriage in the Code of Canon Law*, www.catholic.netz.RCC/Periodicals/Homiletic/06-96/2/2html.

^[3] *N.C. Aniței, Dreptul familiei*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 63-95.

relațiile de natură personală și patrimonială care iau naștere între soți ca urmare a încheierii căsătoriei.

17. Relațiile ce se nasc între soți în timpul căsătoriei, în contextul legislației actuale, stau sub semnul **egalității dintre bărbat și femeie**.

18. Efectele căsătoriei sunt reglementate în Codul civil în Titlul II, intitulat „Căsătoria”, Capitolul V fiind dedicat drepturilor și îndatoririlor personale ale soților (art. 307-311), iar Capitolul VI drepturilor și obligațiilor patrimoniale ale soților (art. 312-372). De asemenea, noul Cod civil consacră efectelor căsătoriei și alte articole din diferite capitole, astfel: art. 1031 prevede că orice donație încheiată între soți este revocabilă numai în timpul căsătoriei, art. 970-974 stabilește vocația succesorală a soțului supraviețuitor și dreptul de abitație al acestuia.

19. Efectele căsătoriei sunt reglementate și în unele **acte normative internaționale** la care România este parte sau pe care le-a ratificat ori la care a aderat, și anume: Declarația Universală a Drepturilor Omului (art. 16), Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (art. 23 parag. 4 și art. 24), Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (art. 10 parag. 1) etc.^[1]

20. În raport de **sfera persoanelor** între care se produc aceste efecte^[2], distingem următoarele **categorii de raporturi**:

- a) raporturile dintre soți;
- b) raporturile dintre soți și copiii lor;
- c) raporturile dintre un soț și rudele celuilalt soț (raporturi de afinitate);
- d) raporturile dintre membrii familiei și alte persoane fizice sau juridice.

[1] T. Bodoaşcă, op. cit., p. 113-116; N.C. Anişei, General Considerations on Personal Relations between Spouses under the Provisions of the New Civil Code. Postmodern Openings, Ed. Lumen, Iași, 2011.

[2] D. Lupaşcu, Dreptul familiei, ed. a 4-a amendată și actualizată, Ed. Universul Juridic, București, 2009, p. 80.

21. La rândul lor, **raporturile dintre soți** se referă la:

- a) relațiile personale;
- b) relațiile patrimoniale;
- c) capacitatea de exercițiu.

§2. Efectele personale ale căsătoriei

2.1. Considerații generale

22. Efectele personale reprezintă **categoria principală** a consecințelor căsătoriei, care își subordonează clasa efectelor patrimoniale și care se materializează într-un **spectru larg de relații conjugale** lipsite de conținut economic, evaluarea lor în bani fiind imposibilă. Cele mai importante relații din această categorie sunt reglementate explicit sau doar implicit de către sistemul de drept românesc^[1], restul fiind guvernate doar de norme religioase și morale. Întreaga reglementare juridică este subordonată **principiului egalității soților** în căsătorie, căruia îi corespunde obligația soților de a hotărî de comun acord în orice problemă legată de căsătorie. Principiul egalității soților presupune **caracterul reciproc** al majorității drepturilor și obligațiilor cu caracter strict personal, neevaluabile în bani, pe care le creează între soți căsătoria.

23. Doctrina de dreptul familiei^[2] consideră că prin efectele personale ale căsătoriei trebuie să înțelegem în principal următoarele **obligații nepatrimoniale**, pe care soții și le asumă prin căsătorie:

- acordarea sprijinului moral reciproc;
- fidelitatea;
- locuința comună;
- îndatoririle conjugale;

^[1] Unele drepturi și obligații reciproce ale soților se descoperă și prin cercetarea noului Cod civil, a fostului Cod al familiei, a Codului penal, a Legii nr. 61/1991, republicată, a Legii nr. 217/2003, republicată.

^[2] Pentru detalii, a se vedea *T. Bodoașcă*, op. cit., p. 116-125; *I.P. Filipescu*, *Tratat de dreptul familiei*, ed. a 5-a, Ed. All Beck, București, 2000, p. 36-40; *E. Florian*, *Dreptul familiei*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 76-82.

– obligația de a hotărî asupra numelui pe care soții îl vor purta în căsătorie^[1].

24. În doctrină se mai arată că principiul egalității soților se opune producerii următoarelor efecte personale ale căsătoriei:

- controlul exercitat de un soț asupra corespondenței și a celorlalte relații sociale ale celuilalt soț;
- autorizarea unui soț de către celălalt în vederea alegerii unei profesii;
- dobândirea de către un soț a cetățeniei celuilalt soț doar prin actul căsătoriei.

Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, republicată, consacră și o obligație personală care îi revine numai bărbatului. Este vorba despre respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale femeii [art. 3 alin. (2) din lege].

2.2. Reglementarea relațiilor personale între soți

25. Ținând cont de dispozițiile din noul Cod civil, considerăm că relațiile personale dintre soți presupun existența următoarelor **obligații**:

- de a lua deciziile împreună (art. 308 NCC);
- de a-și acorda respect și sprijin moral [art. 309 alin. (1) NCC];
- de fidelitate [art. 309 alin. (1) NCC];
- de a locui împreună [art. 309 alin. (2) NCC];
- de a avea împreună relații sexuale liber consimțite [art. 197 alin. (2) lit. b¹) C. pen. raportat la art. 149¹ C. pen.];
- independența soților (art. 310 NCC);
- de a hotărî asupra numelui pe care îl vor purta în căsătorie (art. 311 NCC).

a) **Obligația soților de a lua deciziile împreună** (art. 308 NCC). Soților le revine obligația de a hotărî de comun acord în toate problemele legate de căsătorie. Această obligație se întemeiază pe **încrederea reciprocă** și **respectul** pe care și-l datorează unul celuilalt. Soții vor decide împreună atât asu-

[1] Pentru detalii, a se vedea *T. Bodoașcă*, op. cit., p. 116-125; *I.P. Filipescu*, op. cit., 2000, p. 36-40; *E. Florian*, op. cit., 2008, p. 76-82.

pra vieții lor publice, cât și private, vor lua decizii asupra tuturor actelor și faptelor lor, întrucât consecințele actelor sau faptelor unui soț se pot revărsa și asupra celuilalt, în forme și cu intensități variabile, chiar și în maniera insidioasă a asaltului asupra sensibilităților acestuia din urmă.

b) **Obligația soților de a-și acorda respect și sprijin moral** [art. 309 alin. (1) NCC]. Soții își datorează unul altuia respect și sprijin moral. Această obligație este o consecință a **prieteniei și afecțiunii** pe care se întemeiază raporturile de căsătorie și se bazează pe sinceritate, răbdare, buna înțelegere și comunitatea matrimonială de viață, încurajarea și stimularea reciprocă în activitățile familiale, profesionale și obștești, apărarea la nevoie a cinstei și reputației celuilalt soț, sprijinul reciproc în caz de boală, infirmitate ori alte asemenea situații speciale. Această obligație are un caracter juridic, iar neîndeplinirea ei poate constitui motiv de divorț.

c) **Obligația de fidelitate dintre soți** [art. 309 alin. (1) NCC]. Deși Codul familiei nu o prevedea în mod expres, nu exista nicio îndoială asupra existenței obligației de fidelitate a fiecăruia dintre soți față de celălalt. Totuși, această obligație rezulta din reglementarea unor consecințe ale sale. Astfel, prezumția de paternitate se întemeiază pe obligația de fidelitate a soției, însă, cum această obligație există pentru femeie, în virtutea principiului egalității dintre sexe, ea există și pentru bărbat. Încălcarea obligației de fidelitate constituie motiv de divorț.

În **noul Cod civil** această obligație este **prevăzută în mod expres**. Considerăm că obligația de fidelitate nu trebuia prevăzută în același alineat cu cea de respect și sprijin moral, ci trebuia să fie prevăzută separat. Conținutul ei constă în abținerea soților de a avea relații sexuale cu alte persoane. Îndatorirea de fidelitate ține, înainte de toate, de **sfera intimă a vieții conjugale**. În accepțiunea sa fizică, „datoria de credință” implică două aspecte: **unul pozitiv**, anume îndeplinirea de către fiecare dintre soți a îndatoririlor conjugale, **altul negativ**, de a nu întreține relații conjugale în afara căsătoriei. Infidelitatea, ca antonim al fidelității, are însă și o accepțiune intelectuală, mai subtil conectată datoriei de respect, manifestându-se printr-un comportament public dezagreabil celuilalt, amicitii echivoce etc.

În concluzie, așa cum precizează literatura de specialitate^[1], de esență morală și presupunând reciprocitate, datoria de respect, de fidelitate și cea de sprijin moral la care îndreptățește calitatea de soț nu au, niciuna în parte și nici toate la un loc, vreo „garanție” *manu militari*; conduita conformă nu poate fi obținută silit, dar purtarea neconformă este sancționabilă, indirect, prin desfacerea căsătoriei, inclusiv din vina exclusivă a aceluia dintre soți care a nesocotit oricare dintre aceste datorii.

d) **Obligația de a locui împreună** [art. 309 alin. (2) NCC]. Relațiile dintre soți impun obligația lor de a locui împreună. Ea este impusă de finalitatea căsătoriei, și anume de întemeierea unei familii. În ciuda faptului că nu era consacrată expres, rezultă din art. 26 C. fam., din dispozițiile Legii nr. 61/1991 și din art. 305 alin. (1) lit. a) C. pen. În prezent, ea este prevăzută expres în cuprinsul noului Cod civil.

Soții pot, pentru motive temeinice, să aibă **locuințe separate**, spre exemplu, exercitarea unei profesii, necesitatea pregătirii de specialitate, îngrijirea sănătății, faptul că locuințele lor nu asigură norma locativă. În situația în care nu există motive temeinice pentru ca soții să locuiască separat, refuzul unuia dintre ei de a locui împreună poate constitui motiv de divorț. Totuși, în timpul căsătoriei pot interveni neînțelegeri între soți de natură să îl determine pe unul dintre ei să părăsească domiciliul conjugal. Soțul care pleacă din locuința conjugală, indiferent dacă a părăsit domiciliul conjugal din proprie inițiativă sau constrâns de natura și formele de manifestare a conflictelor familiale ori a fost izgonit de către celălalt soț, nu pierde dreptul de a reveni la domiciliul conjugal.

Noul Cod civil reglementează detaliat, în art. 321-324, regimul juridic al **locuinței familiei ca parte a regimului primar**, indiferent de regimul matrimonial ales. Astfel, art. 321 NCC prevede: „(1) Locuința familiei este locuința comună a soților sau, în lipsă, locuința soțului la care se află copiii. (2) Oricare dintre soți poate cere notarea în cartea funciară, în condițiile legii, a unui imobil ca locuință a familiei, chiar dacă nu este proprietarul imobilului”.

[1] E. Florian, Dreptul familiei, ed. a 3-a, Ed. C.H. Beck, București, 2010, p. 95.

e) **Obligația de a întreține împreună relații sexuale liber consimțite** [art. 197 alin. (2) lit. b¹) C. pen.]. Conținutul acestei obligații constă în datoria soților de a întreține împreună relații sexuale liber consimțite. Drept urmare, refuzul nejustificat al unuia dintre soți de a-și îndeplini obligația conjugală poate constitui motiv de divorț. Indiferent de circumstanțe, de motivele sau de explicațiile refuzului unuia dintre soți de a avea relații conjugale, calitatea de partener marital al celuilalt nu îl autorizează să recurgă la violență.

f) **Independența soților** (art. 310 NCC). Deși Codul familiei nu o prevedea în mod expres, nu exista nicio îndoială asupra existenței independenței soților, aceasta rezultând din principiul egalității depline dintre bărbat și femeie.

Niciunul dintre soți nu este îndreptățit să exercite controlul asupra **corespondenței și relațiilor sociale** ale celuilalt soț. Neînțelegerea dintre soți cu privire la corespondența și relațiile sociale pe care unul dintre ei înțelege să le întrețină poate constitui un motiv de divorț.

Fiecare dintre soți poate să își aleagă **profesia sau ocupația** pe care o dorește, fără a avea nevoie de vreo încuviințare din partea celuilalt. Desigur, soții se vor consulta în privința alegerii profesiei sau ocupației lor.

g) **Obligația de a hotărî asupra numelui pe care soții îl vor purta în căsătorie** (art. 311 NCC). La încheierea căsătoriei, viitorii soți au posibilitatea alegerii numelui pe care urmează să îl poarte în timpul căsătoriei dintre următoarele variante:

- să aleagă ca nume comun numele unuia dintre ei;
- să își păstreze fiecare numele dinaintea căsătoriei;
- să aleagă ca nume comun numele lor reunite;
- unul dintre soți poate să își păstreze numele dinaintea căsătoriei, iar celălalt să poarte numele lor reunite.

Dacă soții au convenit să poarte în timpul căsătoriei un nume comun și l-au declarat în fața delegatului de stare civilă până în momentul încheierii căsătoriei, unul dintre soți nu poate cere schimbarea lui pe cale administrativă^[1] decât cu consimțământul celuilalt soț.

[1] A se vedea O.G. nr. 41/2003 privind dobândirea și schimbarea pe cale administrativă a numelor persoanelor fizice (M. Of. nr. 68 din 2 februarie 2003).

Dacă unul dintre soți ia numele celuilalt sau ambii își reunesc numele, care astfel format constituie nume comun în căsătorie, în cazul decesului soțului al cărui nume a fost luat sau al divorțului, dacă soțul păstrează numele dobândit prin căsătorie, el poate deveni nume comun într-o nouă căsătorie^[1].

h) **Abținerea de la orice act de violență familială** [art. 3 alin. (1) din Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie]. Potrivit art. 3 alin. (1) din Legea nr. 217/2003, **violența în familie** reprezintă orice acțiune sau inacțiune intenționată, cu excepția acțiunilor de autoapărare ori de apărare, manifestată fizic sau verbal, săvârșită de către un membru de familie^[2] împotriva altui membru al aceleiași familii, care provoacă ori poate cauza un prejudiciu sau suferințe fizice, psihice, sexuale, emoționale ori psihologice, inclusiv amenințarea cu asemenea acte, constrângerea sau privarea arbitrară de libertate. Constituie, de asemenea, violență în familie împiedicarea femeii de a-și exercita drepturile și libertățile fundamentale. De asemenea, avem în vedere și dispozițiile Codului penal referitoare la incriminarea faptelor de violență în familie (art. 175, art. 176, art. 179-183, art. 197, art. 198, art. 202, art. 305-307, art. 314-316).

26. Obligațiile cu caracter personal impuse soților nu pot restrânge afirmarea personalității lor, de pildă, căsătoria nu poate afecta regulile ce protejează integritatea psihică și fizică a soților. De aceea, fiecare soț va decide în privința propriei sănătăți, pentru că fiecare persoană dispune liber de

^[1] G.C. Frențiu, B.D. Moloman, Elemente de dreptul familiei și de procedură civilă, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 71.

^[2] Potrivit art. 5 din Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, republicată (M. Of. nr. 365 din 30 mai 2012), „În sensul prezentei legi, prin membru de familie se înțelege: a) ascendenții și descendenții, frații și surorile, copiii acestora, precum și persoanele devenite prin adopție, potrivit legii, astfel de rude; b) soțul/soția și/sau fostul soț/fosta soție; c) persoanele care au stabilit relații asemănătoare acelorora dintre soți sau dintre părinți și copii, în cazul în care conviețuiesc; d) tutorele sau altă persoană care exercită în fapt ori în drept drepturile față de persoana copilului; e) reprezentantul legal sau altă persoană care îngrijește persoana cu boală psihică, dizabilitate intelectuală ori handicap fizic, cu excepția celor care îndeplinesc aceste atribuții în exercitarea sarcinilor profesionale”.

propriul său corp, iar dreptul la viață este un drept fundamental. Se impune însă o precizare: cu privire la anumite aspecte, operează **principiul deciziei comune**. Spre exemplu, soția nu poate să decidă întreruperea cursului sarcinii sau fecundarea artificială fără acordul soțului. De asemenea, aceste reguli se aplică și în privința drepturilor personalității, cum sunt dreptul la onoare, dreptul la imagine sau dreptul la intimitate^[1].

27. Fiecare soț are **dreptul să își aleagă liber profesia și să o exercite**, dispunând, în condițiile legii, de veniturile încasate, cu respectarea obligațiilor ce îi revin privind cheltuielile căsătoriei. Totodată, fiecare dintre soți are **libertatea de sentimente și opinii artistice, literare, sportive, politice, sindicale, religioase sau de altă natură**, sub condiția ca manifestarea acestora să nu afecteze interesele căsătoriei^[2].

§3. Relațiile patrimoniale dintre soți

28. Căsătoria produce profunde **modificări în statutul patrimonial** al persoanei, creând o configurație specifică a drepturilor și obligațiilor, distinctă de statutul persoanelor celibatate, chiar dacă acestea trăiesc într-o uniune de fapt^[3].

S-a arătat că, dintre toate actele și faptele juridice care dau naștere raporturilor juridice de familie, căsătoria produce cele mai numeroase efecte patrimoniale asupra persoanei. Pe de o parte, în timpul căsătoriei se nasc drepturi și obligații patrimoniale între soți, circumscrise vieții de familie, în cadrul cărora raporturile afective dintre soți prevalează adeseori asupra intereselor individuale; pe de altă parte, persoana care intră cu terții în rețeaua de raporturi juridice care formează circuitul civil nu poate fi privită ca un cocontractant obișnuit. Chiar și atunci când un soț încheie singur un act juridic, nu se poate face abstracție nici de faptul că, în rea-

^[1] D. Lupașcu, op. cit., 2009, p. 84.

^[2] *Ibidem*.

^[3] M. Avram, C. Nicolescu, Regimuri matrimoniale, Ed. Hamangiu, București, 2010, p. 1.

litate, soții constituie „o unitate”, de natură să „perturbe” standardele operațiunilor juridice curente^[1].

29. Prin relații patrimoniale dintre soți^[2] înțelegem totalitatea raporturilor sociale evaluabile în bani, care se nasc între cele două persoane de sex opus unite prin actul juridic al căsătoriei. Aceste raporturi patrimoniale, care îi transformă pe soți din doi actori independenți ai vieții sociale într-o unitate economică și de acțiune, influențează ansamblul relațiilor cu caracter pecuniar între terți și unul și ambii soți. Atât de covârșitoare este această influență, încât relațiile care au conținut economic stabilite între soți și terți sfârșesc prin a fi absorbite în sfera noțiunii de „relații patrimoniale dintre soți”.

30. În concluzie, relațiile patrimoniale dintre soți sunt reprezentate de totalitatea raporturilor juridice cu caracter patrimonial care se stabilesc între soți, dar și între soți (considerați împreună sau separat) și terți, drept consecință a încheierii căsătoriei.

31. Numeroasele raporturi patrimoniale care iau ființă între soți în timpul căsătoriei pot fi cuprinse în trei **categoria**^[3]:

- raporturi care se nasc cu privire la contribuția soților la cheltuielile căsniciei;
- raporturi cu privire la bunurile lor;
- raporturi privitoare la obligația reciprocă de întreținere.

32. Conținutul raporturilor patrimoniale dintre soți este format din drepturi și obligații cu caracter patrimonial.

În mod tradițional, așa cum am menționat în secțiunea referitoare la relațiile personale dintre soți, și în cazul drep-

[1] *Ibidem.*

[2] *N.C. Dariescu, Relațiile patrimoniale dintre soți în dreptul internațional privat, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 22-36.*

[3] *Al. Bacaci, V.C. Dumitrache, C.C. Hageanu, Dreptul familiei, ed. a 4-a, Ed. All Beck, București, 2005, p. 44; Al. Bacaci, Raporturile juridice patrimoniale în dreptul familiei, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1986, p. 13-19.*